

Intra-aktiv fagdidaktik

Teori-praksis i arbejdet med video i
læreruddannelsens danskfag

Af Michael Peter Jensen & Thomas Roed
Heiden

Korrekt citering af denne artikel efter APA-systemet
(American Psychological Association System, 7th Edition):
Jensen, M. P. & Heiden, T. R. (2022). Intra-aktiv fagdidaktik. Teori-praksis i
arbejdet med video i læreruddannelsens danskfag. *Learning Tech - Tidsskrift
for læremidler, didaktik og teknologi*, (11), 125-144.
DOI: 10.7146/lt.v7i11.126049

Abstract

Artiklens formål er at formidle analyse og fund fra projektet *Brug af video i læreruddannelsen* med udgangspunkt i forskningsspørgsmålet: Hvordan overskrider lærerstuderende i deres diskussioner af videoer fra grundskolens danskundervisning binariteten mellem teori og praksis? Artiklen bygger på en nymaterialistisk tilgang til teori og praksis, hvor teori ikke er noget fundamentalt 'andet' end praksis. Med udgangspunkt i begrebet intra-aktivitet arbejder vi med at transformere binariteten i relationer, hvor teori og praksis konstituerer hinanden. Fokus er på at undersøge det fagdidaktiske rums tilblivelse gennem intra-aktion. Sammen med begrebet fortryllelse antager vi, at det kan være vigtige fagdidaktiske perspektiver for danskundervisere i læreruddannelsen.

The purpose of the article is to convey analysis and findings from the project *Brug af video i Læreruddannelsen* (Using video in teacher education) with the research question "When and how can student teachers with videos from Danish elementary schools exceed binarity in theory-practice?" The article is built on a new materialistic approach, where theories are no different from practices (Lenz Taguchi, 2010; Olsson, 2009). With the concepts of intra-activity (Barad, 2007), unpredictability, and enchantment, the article discusses how videos from Danish elementary schools can shape student teachers' thinking of and re-imagining of possibilities in contingency and complexity.

Intra-aktiv fagdidaktik

Teori-praksis i arbejdet med video i læreruddannelsens danskfag

Vignet 1

I et lille lokale, i mellemrummet mellem videokamera og et overskrevet whiteboard, er fire lærerstuderende i bevægelse og i fuld gang med analysere et videoklip af en undervisningssekvens i folkeskolen. “Der er også ham, der bare lige vifter med sin ene hånd”, siger lærerstuderende C og stritter med pegefingeren. “Ja”, siger lærerstuderende B, “det er det med de skjulte fingre”, vender sig mod whiteboardet med tusch og strittende finger, laver en pil fra den skrevne note ‘rækker hånden op’ og skriver ‘skjulte fingre’. Lærerstuderende D, der er ved at skrive noget på whiteboardet, træder væk, og tættere på kameraet diskuterer lærerstuderende C og lærerstuderende B sammenhængen mellem begrebet “skjulte fingre” og lærerens måde at stille lukkede spørgsmål på. De gestikulerer med hænderne, vender kroppe og blik-ke skiftevis mod hinanden og whiteboardet. “Kan du ikke skrive det på!”, siger D til C, og C går frem for at skrive ved siden af B, som stadig står og skriver. C laver en lang pil, A tager over og skriver videre. B samler op, flytter sig ind foran med siden til whiteboardet, vender sig mod C, gestikulerer med armen og med hånden mod brystet. Derefter træder alle fire lidt væk fra whiteboardet. De er tavse og kigger på whiteboardet. “Det er meget messy”, siger A.

Introduktion

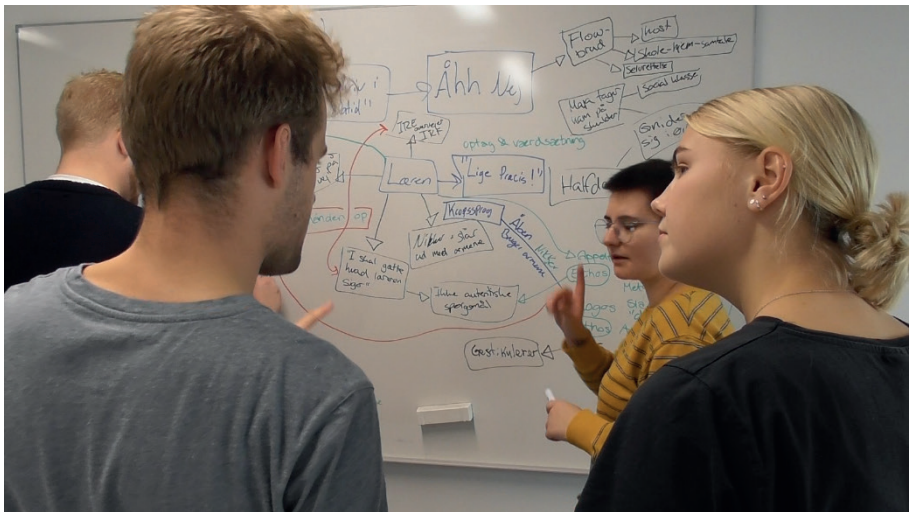
Den indledende vignet er et snit lavet i videodata fra projektet *Brug af video i læreruddannelsen*. Her undersøgte en gruppe forskere og læreruddannere, hvordan metodisk arbejde med videodata fra danskundervisning i grundskolen kan styrke lærerstuderendes evne til at analysere og vurdere undervisningssituationer i et danskdidaktisk perspektiv. I videoklipet arbejder studerende fra første årgang med at disku-

Af Michael Peter Jensen, UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole og Aalborg Universitet, & Thomas Roed Heiden, UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole og Aarhus Universitet og Danmarks institut for Pædagogik

tere danskdidaktik i relation til de observationer, de har gjort sig i forbindelse med gennemsynet af en kort videosekvens. Observationerne er skrevet på whiteboard, og fagdidaktiske sammenhænge, i form af pile og fagbegreber, skal nu tilføjes.

Billede 1.

Viser fra venstre studerende D, studerende C med ryggen til, studerende A foran whiteboardet, og studerende B længst mod højre.

Videoklipet er valgt for at vise, hvordan studerende gennem intra-aktionen med rum, stemmer, kroppe, begreber og diverse artefakter, og den *fortryllelse* der opstår i dette, antages at overskride binariteten mellem teori og praksis. Refleksioner over det binære forhold mellem teori og praksis kan betragtes som en pædagogisk grundproblematik (Callewaert, 2007; Saugstad, 2007). Således også på læreruddannelsen, hvor kravet om samspil mellem profession og uddannelse samt sammenhæng mellem teori og praksis i læreruddannelsen udgør et vedvarende problemkompleks (Johansen & Frederiksen, 2013). Denne dikotomi mellem teori og praksis kommer til syne i forskellige for-

ståelser af begrebet fagdidaktik (Nielsen, 2011). I læreruddannelses-sammenhæng knyttes disse forståelser i visse tilfælde tæt til en praksisorientering med et fjernt forhold til den specifikke, i artiklens sammenhæng, danskfaglige indholdsside. Således bliver fagdidaktikken så at sige indholdstom, hvis der ikke i uddannelsessammenhæng kan skabes et ligeværdigt og gensidigt forhold mellem teori og praksis, og mellem fag og didaktik (Nielsen, 2011).

I denne artikel anlægger vi en kritisk tilgang til denne problematik gennem det nymaterialistiske begreb *intra-aktivitet* (Barad, 2007). Barad tager med sin neologisme afstand fra begrebet *interaktion*, som er en aktivitet mellem enheder, som har en individuel eksistens. Intra-aktion er derimod en aktivitet, hvorigennem noget gøres til enheder; de emergerer i relationen (Juelskjær, 2019, s. 85). Det gør vi for at konceptualisere en relation mellem teori og praksis, hvor teori og praksis gensidigt og ligeværdigt antages at konstituere hinanden og emergere i relationen. Målet med en sådan intra-aktiv tilgang er at gøre denne 'teori-praksis' til et dynamisk fagdidaktisk redskab, som gør det muligt at kunne forestille sig danskdidaktik *på andre måder*. Hvilket vil sige måder, hvor grundskoleelever og lærerstuderende ikke blot arbejder med sproglige forståelser af eksempelvis litterære tekster, men også arbejder med at undersøge rum og materialiteter.

Vi vil undersøge, om et nymaterialistisk danskdidaktisk perspektiv gør det muligt at arbejde med videoer fra grundskolens praksis på måder, hvor faglig viden ikke bliver fastlåst i modsætninger, men giver studerende lyst til at gribe øjeblikke af åbenhed og følge de muligheder, der opstår. Vi vil i en nymaterialistisk analyse undersøge, hvorvidt vores design med videoer understøtter dette. Det sker med begrebet fortryllelse (*enchantment*, se Bennett, 2001; Hultman & Lenz Taguchi, 2010), der fokuserer på, hvad en læringsituation kan blive til i intra-aktiviteten med den omgivende verden.

Artiklens forskningsspørgsmål og kontekst

Med afsæt i videodata fra projektet er denne artikels forskningsspørgsmål således:

Hvordan overskrider lærerstuderende i deres diskussioner af videoer fra grundskolens danskundervisning binariteten mellem teori og praksis?

I artiklen udledes to forskellige måder at forstå og bruge akademiske sprogliggørelser, nemlig på den ene side en binær tænkning enten teori-til-praksis eller teori-fra-praksis, på den anden side en intra-aktiv og sammenhængende teori-praksis-relation. Til-fra-tænkningen fastholder binariteten, mens intra-aktivitet omvendt bruges til at betegne en gensidig relationalitet; teori og praksis er aldrig 'rene' eller upåvirkede af hinanden, de eksisterer ikke forud for, men er altid i relation. Vores fokus på intra-aktivitet fører til antagelsen om, at video fra grundskolens praksis kan forstyrre og udvide begrebsliggørelsen af danskdidaktisk praksis for de studerende, samtidigt med at teori kan generere nye måder at se på. En sådan gensidighed mellem praksis og teori kan således tydeliggøre danskfagets indhold i en læreruddannelseskontekst, konkret med grundskolens praksis i form af videodata af undervisning.

Artiklens data, analyser og udfærdigelse er blevet til i KILD-projektet (Kvalitet i dansk i læreruddannelsen) som er en del af QUINT (Quality In Nordic Teaching). Arbejdsgruppen omkring KILD-projektet *Brug af video i læreruddannelsen* er sammensat af to forskere og fem læreruddannere fra en dansk professionshøjskole, hvor alle i gruppen er ansat. Data er indsamlet i efteråret 2020 på tre af danskfagets udskolingsmoduler i læreruddannelsen, i alt 9 timers videodata. Projektets deltagere er lærerstuderende på 1. og 2. årgang, som arbejder i studiegrupper i modulet *Mundtlighed*. De videoklip, som de studerende arbejder med, er optaget i forbindelse med et andet QUINT-projekt, LISA (Linking Instruction and Student Achievement). Det er panoramiske optagelser, hvor kameraet er rettet mod læreren. Data er indsamlet ved udvalgte studiegrupper på alle tre hold. Der er anvendt stabilt videokamera i normalperspektiv og med halvtotal beskæring. Anvendt data til analyse og vurdering i denne artikel er et 12-minutters videoklip af en gruppe, der arbejder i et grupperum omkring et whiteboard.

Teoretisk rammesætning

- ” You cannot put a theory onto a practice. What is needed is a kind of encounter between the theory and the practice, where neither has the right to function as a highest organizing or defining principle. (Olsson, 2009, s. 97-98)
- ” Practice is in fact continuously and already doing and practicing educational theories, whether we are aware of it or not. (Lenz Taguchi, 2010, s. 21)

Artiklen bygger på en tilgang til binariteten teori-praksis, eksemplificeret ved de to ovenstående citater, hvor teorier ikke er noget 'andet' end praksis. Det samme gælder praksis, og dermed også videoerne af praksis, som ikke er noget 'andet' end teori. En nymaterialistisk teori afviser en sådan to-verdens-ontologi, der antager, at der på den ene side er *en-virkelighed-derude*, på den anden en *repræsentation-af-virkeligheden* 'her', i en anden ontologisk orden. Begge dele er noget, der *gør* noget her-og-nu. Denne forståelse af relationen teori-praksis betegner vi som intra-aktiv (Barad, 2007), den gensidige relationalitet mellem humane og nonhumane entiteter. Kroppe og objekter, affekter og tanker samles, blandes og sammenføjes på måder, der går ud over og er mere end blot forbindelse. De samler sig og smelter sammen for at omdefinere hver bestanddel materielt, og sammen danner de en ny enhed. Intra-aktion er "the mutual constitution of entangled agencies" (Barad, 2007, s. 33). Intra-aktiv fagdidaktik er baseret på denne præmis, nemlig at alt eksisterer i relation til hinanden; alle aspekter er "mutually implicated" (Lenz Taguchi, 2010, s. 40). Praksis er således ikke fjernet fra teorier på læreruddannelsen, hvad enten det er i form af, at praksis ikke *gør*, som teorien siger, eller teorien ikke relaterer til praksis på den rigtige måde. Praksis '*gør*' og praktiserer derimod konstant og altid allerede teorier (Lenz Taguchi, 2010, s. 21-22).

I vores intra-aktive tilgang konstituerer og transformerer teori og praksis gensidigt hinanden; de er intra-aktivt sammenvævede i hinandens tilblivelse. Teorier *emmergerer* således i en dynamisk relation med praksis. Pointen er ikke at positionere teori før eller på afstand af praksis (og som noget, der derfor kan 'bringes tættere på' praksis), men at situere teori og praksis som intra-aktive aspekter af samme ting. For Barad handler teoretisering ligefrem om at være 'i berøring' (Barad, 2012, s. 2). Teorier er performative praksisser, og at anvende dem er at være i berøring med eller at røre ved verden. Dette er en ontologisk vending, hvor fokus ikke kun er på, hvad der *er*, og hvad vi kan være sikre på, men også hvad der *kan være*, eller rettere: *blive-til*

(become), hvad “virtualities in the present may enable in the future” (Grosz, 2017, s. 2). Teorier er således begreber og idéer om verden, der er formbare, og som forandrer sig, når vi tænker-med-dem. At tænke med begreber gør det muligt for os bedre at forstå, hvordan teori med praksis bliver-til-igen (og igen), når vi bruger dem.

En afgørende pointe ved at opløse binariteten mellem teori og praksis er at se ontologi og epistemologi som gensidigt konstituerende. Barad (2007) kalder det *onto-epistemologi* og definerer det som “the study of practices of knowing in being” (s. 185). Onto-epistemologien tager alvorligt, at vi er *af* verden, og at vores viden kommer af vores væren *med* verden. Vores tilblivelser sammen med og vores erkendelse af verden er filtret sammen, og viden produceres i komplekse sammenfiltringer af kropslige, materielle og diskursive tilblivelser. Ved at understrege menneskets intra-aktive sammenvævning med verden kan onto-epistemologisk teori bruges til at gentænke vores lærings-ontologi og dens adskillelse af ikke bare teori/praksis, men også subjekt/objekt og diskurs/materialitet.

Med udgangspunkt i begrebet onto-epistemologi indkredser Lenz Taguchi (2010) en teori om læring, hvor den lærende og verden er intra-aktive. Dette modstiller hun et dominerende paradigme, hvor den lærende ses som adskilt fra verden. Dette paradigme kan opdeles i to perspektiver (Lenz Taguchi 2010, s. 44). I det første perspektiv går undervisning ud på at *repræsentere* en præeksisterende verden ved hjælp af sprog. Som lærende skal man reproducere disse enheder af viden, der repræsenterer virkeligheden. Grundlæggende for dette perspektiv er, at vidensstrukturer ses som sande repræsentationer af en verden, der findes ‘derude’, adskilt fra os (Lenz Taguchi, 2010, s. 45). Den lærende skal afdække sandheden om verden ved at gøre den transparent og genkendelig gennem et fags diskursive repræsentation. I det andet perspektiv på læring *præsenteres* den præeksisterende verden med det formål, at den lærende skal undersøge den. Inden for dette perspektiv findes den kognitive og konstruktivistiske teori, der ser læring som et resultat af den lærendes indbyggede nysgerrighed, i en lineær progression frem mod stigende kognitiv kompleksitet og sproglig abstraktion. En anden tilgang inden for dette perspektiv er den socialkonstruktivistiske forståelse af læring. Her er læring noget, der foregår mellem lærende i interaktive processer. Som i den kognitive tilgang ses den lærende som aktiv i sin videnskonstruktion, mens verden ses som præeksisterende, passiv og adskilt fra den lærende. Viden er udelukkende sprogligt og diskursivt konstitueret. Både den repræsenterede og præsenterede tilgang rummer et dualistisk verdenssyn, der bygger på binariteter også mellem teori og praksis. På trods af det epistemologiske skift fra realistisk til diskursivt er læringsontologien den samme.

Video som læremidler og som empirisk data

For at undersøge potentialet med brug af video benyttede projektet *Learning To Notice* (LTN) som didaktisk systematik (Seidel & Stürmer, 2014, s. 745). LTN er defineret gennem tre nedslag i arbejdet med at *beskrive, forklare og forudsige*, hvad der foregår i et givent videoklip. *Beskrivelse* betyder, at der deskriptivt udvælges og differentieres mellem forskellige elementer i en undervisningssituation. Faglig viden og faglige begreber knyttes til beskrivelse af situationen ligesom konsekvenser i optaget praksis ikke forklares. *Forklaring* betyder, at der anvendes professionel viden og klassificering af situationer, der relaterer til faglige vilkår og koncepter i henhold til komponenterne i den involverede undervisning. *Forudsigelse* henviser til evnen til at forudsige konsekvenserne af de observerede begivenheder med hensyn til elevens læring. Denne tænkte progression gennem stadier i arbejdet med videoer fra skolepraksis bestemte designet i undervisningen. På baggrund af denne systematik udarbejdede forskere og undervisere et didaktisk design til de studerendes gruppearbejde med video, hvor de studerende arbejdede med og diskuterede hver enkelt fase i LTN. De studerende så individuelt og i grupper en udvalgt video fra projektet igennem, beskrev individuelle opmærksomhedspunkter, forklarede i grupper gennem anvendelse af skriftlige noter på whiteboards og fagsprog deres opmærksomhedspunkter, og forsøgte så afslutningsvis at anvende noter og fagsprog til at forudsige, hvad der kunne være sket, hvis læreren i videoen havde handlet anderledes. Dette design blev systematisk gennemløbet to gange af hver studiegruppe med to forskellige videoer.

I dette projekt er antagelsen, at det at inddrage systematisk arbejde med videodata fra grundskolens praksis didaktisk i læreruddannelsens danskfag kan medvirke til at mediere den oplevede dikotomi og styrke de studerendes udbytte af undervisningen på læreruddannelsen. I en række studier peger uddannelsesforskere på, at denne tilgang kan bygge bro mellem den oplevede dikotomi af teoretisk undervisning og praktisk klasserumsvirkelighed (se Gaudin & Chaliès, 2015). Et centralt punkt i projektet var således, hvordan praksis på forskellig måder kan repræsenteres i læreruddannelsen. Den indbyggede forståelse i denne tilgang er, at videoer er *repræsentationer* af praksis. Video synliggør således noget ved verden, som det er set eller oplevet.

Problemet med videoer som læremidler ligger i, hvordan og hvorfor forskere og undervisere bringer videoer 'fra' praksis 'ind' i undervisningen, og hvorledes en repræsentationel forståelse og brug kan medføre en forstærkning af binariteten mellem teori og praksis. I forlængelse kan det være nødvendigt at forholde sig til de ofte lige så uerkendte som vidt udbredte konventioner, der indrammer den

måde, vi visualiserer skolens undervisning. Dette gælder ikke kun, når vi ser, analyserer og fortolker optagelserne, men også når vi filmer. Videooptagelser kan antages ikke blot at være en ressource, i og med at de konstituerer en “praxeology of seeing with a camera” (Mengis, Nicolini & Gorli, 2018, s. 290).

Fokus i denne artikel forsøger at bevæge sig væk fra en sådan repræsentationel forståelse af eleverne i videooptagelserne. Det gør den ved at undersøge, hvordan videoerne er materielt implicerede i produktionen af viden med de lærerstuderende (de Freitas, 2016). Videooptagelser ses som performative og opløser den repræsentative opdeling af praksis ‘derude’, der kan repræsenteres og undersøges i et analytisk-teoretisk ‘her’. Fokus er på den teori og praksis, der udfoldes intra-aktivt *med* video i læreruddannelsen. Videoer er ikke passive proteser til (menneskelig) forståelse, men læser og analyserer aktivt studerende, mens studerende simultant analyserer og handler med videoer. Vi bevæger os med dette bagom traditionelle opfattelser af at se på og analysere videoer som kognitive eller sociokulturelle processer. Målet er i stedet at se dem som relationelle, legemliggjorte processer. En opfattelse, hvor studerende, videoer, elever, begreber og ideer ikke ses som fikserede, passive og determinerede, men i konstant tilblivelse.

I den forbindelse kan det være nødvendigt at forholde sig kritisk til praksis omkring indsamling af videodata. Et kamera optager ikke bare undersøgelsesobjektet, men har en performativ indvirkning på det. Blandt andet har konfigurationen af kameravinkel, -placering og -bevægelse stor betydning for, hvordan rum opfattes (Mengis, Nicolini & Gorli, 2018). Hvad angår de klip fra praksis, som de studerende arbejder med, er alle i objektive totalbilleder, filmet med vidvinkel af et fikseret kamera. Rum fremstår her som containere, og ud over at orientere blikket mod bestemte analyseelementer og kvalificere dem på bestemte måder, skaber det også ideologisk ladede rum, hvor visse kroppe, handlinger og magtforhold er mulige, andre ikke. Et håndholdt kamera med close-up og subjektiv synsvinkel ville skabe andre rum, og dermed helt andre muligheder for at opleve og analysere undervisning, lærere og elever. De anvendte videooptagelser er også lavet med den typiske hands-off-metode, så neutralt og uden menneskelig indblanding som muligt. En videometode, der (re)præsenterer klasserum som indhegninger, beboet af ‘læreren’ og ‘eleven’. En sådan framing af undervisning kan have et begrænset potentiale for at animere tilskueren og udløse nye tanker, fornemmelser og refleksioner. Under det fikserede kameras blik kan mennesker blive usynlige, bortset fra som genkendelige udgaver af elever og lærere. Det er derfor vigtigt at forholde sig kritisk til ureflekterede tilgange, der entydigt ser videoer som repræsentationer af praksis eller udelukkende foku-

serer på “the semiotic purposes” af videodata (Kind, 2013, s. 431). Man bør tilstræbe at være bevidst om, at når man retter kameraet mod eksempelvis studerende, tager man del i at skabe relationer mellem kamera, studerende, undervisere og forskere. Som nævnt var videooptagelserne fra praksis forlods bestemt til at udgøre projektets læremidler, og måden, de er optaget på, er derfor ikke noget vi havde indflydelse på.

Metode

Vores videometode tog form af strukturen i LTN med *beskrivelse, forklaring* og *forudsigelse*. Designet var lagt tilrette, så grupperne i hvert nedslag skulle nedfælde tanker på og diskutere omkring et whiteboard, med henblik på at netop de sekvenser skulle filmes. Kameraet er fikseret og filmer i en objektiv halvtotal i normalperspektiv. Der er flere grunde til dette: At kameraet ikke er håndholdt skyldes ønsket om samlignelighed, både på tværs af nedslagene i de enkelte grupper og på tværs af grupperne. Det var også for at sikre, at det, der står på whiteboardet, er i centrum, samtidig med at man kan også se, hvad der sker omkring det. Beskæringen er i halvtotal ud fra ønsket om ikke at skabe distance, men netop give en mere dynamisk og kropslig oplevelse. Vi har her vægtet, at billeder er bølger af fornemmelser, der (også) skaber betydning gennem deres sanselige materialitet. Her kan video tilbyde noget nyt i forhold til traditionelle metoder. Video kan ved at række ud over det kognitive og verbale netop levendegøre bevægelsen og energien. Endvidere valgte vi få klip ud, som vi kunne afspille gentagne gange og dermed gå i dybden med. Et vigtigt fokus i videometoden er at udvikle en sensitiv tilgang til videodata. Målet var at sænke farten og skabe fordybelse i data, som fascinerer, skaber forundring og nysgerrighed.

Da videoklippene, der udgjorde læremidlet i designet, var produceret på forhånd og af andre, inkluderede vores metodiske overvejelser derfor ikke design af selve læremidlet. Selv om klip, der i højere grad bryder med den konventionelle fremstilling af undervisning, havde været ideelt, er det ikke et egentligt problem. Video antages som sådan ikke for at være repræsentationel eller nonrepræsentationel i sig selv, det er mere en tese om den overordnede forståelse af, hvad video som semiotisk system 'er' (eksperimenterende video kan også ses som repræsentation). Klippetens traditionelle set-up var dog et vilkår, vi tog med som et forbehold i vores analyser af de studerendes arbejde med det. Vores nonrepræsentationelle fokus lagde vi til gengæld i vores me-

todiske tilgang til det videodata, der udgjorde vores empiriske materiale. Målet er at finde de momenter, hvor de studerendes intra-aktioner med video ikke er repræsentationel, hvor deres tilgang til og forståelse af videoklippene er noget andet. Det afgørende metodiske snit ligger derfor i en nonrepræsentationel tilgang til vores videodata, hvor interessen i videodata ikke ligger i bekræftelsen af 'hvad der skete' som repræsentation af 'virkeligheden', men i de virtuelle muligheder og i den sanselige grebthed, som kan opstå, når begivenhederne fra undervisningen genbesøges (Hultman & Lenz Taguchi, 2010). Det er en opmærksomhed, der gør det muligt at blive affektivt grebet af, hvad der synes at fortrylle de studerende. Og det er et fokus på selv at blive fortryllet som forskere. Nonrepræsentationel videometode omfavner derfor også de ikke-sproglige, sanselige og kropslige kvaliteter der potentielt kan bane vejen for nye måder at tænke, vide og forstå på (Vannini, 2015).

Fortryllelse og rum

I et forsøg på at forholde os kritisk til forudsatte antagelser i videometodologi har vi valgt at gå til data med begrebet *fortryllelse*. At blive fortryllet kan ses som en strategi til at få viden på nye og hidtil ukendte måder. Begrebet defineres som "a mixed bodily state of joy and disturbance, a transitory sensuous condition dense and intense enough to stop you in your tracks and toss you onto new terrain and to move you from the actual world to its virtual possibilities" (Bennett, 2001, s. 111). Vi har i analyser af videodata fra de lærerstuderendes arbejde med video fra praksis anskuet det som en tøven i deres møde med medstuderendes kropsliggørelse, sprogliggørelse og semiotiske udtryk på whiteboards. Vi antager, at det med denne analytiske anvendelse af begrebet fortryllelse er muligt at følge, hvad studerende, en video eller et fagligt koncept kan blive til i intra-aktionen med omgivelserne. Det virtuelle er netop mulighederens realitet, som er til stede i alle entiteter i deres gensidige forbundethed (Deleuze, 1988). Vi ser ikke kun efter, hvad der 'er', men også hvilke virtuelle muligheder, der opstår i en begivenhed. I fortryllelse kan en gruppe studerende, et videoklip og et fagligt begreb 'genopstå' sammen med, hvad der emergerer i rummet foran et whiteboard. Med denne måde at tænke (med data) på er vi ikke interesserede i at definere deltagerne i en læringsituation ud fra deres begrænsninger eller adskilthed. Med et fokus på fortryllelse kan vi udvide vores blik til de intra-aktive processer, hvor teori-

praksis bliver til som et læringsrum for de lærerstuderende. Det er et skift i analyseenhed fra menneskelig agens til begivenheden og dens elementers sammenvævede relationer mellem entiteter og artefakter. Danskfagets begreber, kategorier og betydninger emergerer lige så meget fra nonhumane og førpersonlige kræfter og potentialiteter i rummet, som fra meningskabende og intentionelle kræfter i menneskelig agens.

Et sådant materiel-diskursivt læringsrum emergerer og får betydning for både studerende og produktionen af danskfaglig viden i overskridelsen af binariteten mellem teori og praksis. Et sådant rum, og den læring, der finder sted ikke bare i, men også *med* det, er multiple intra-relationer af materialer, i dette tilfælde kroppe, vægge, vinduer, videokamera, whiteboard, farvetusch, ideer og sprog. Mengis, Nicolini & Gorli (2018) påpeger, at rum har været ignoreret i empirisk forskning, og foreslår at rekonceptualisere rum som 'spacing': "An inert and preexisting background or a container of [...] activities" (s. 289). Dette begreb skaber fokus på rummets performativitet og materielle agens, og åbner mulighed for at se læringsrum som mere end blot rum fyldt med kroppe. Rummet er således i sig selv en aktiv entitet gennemtrængt af processer og kræfter, der affektivt positionerer de studerende. Dette kaster lys på den menneskelige krop som en grundlæggende åben og porøs entitet. Dette forsøger vi at indfange i analysen med brugen af begrebet 'kroppen' til at beskrive entiteter med og hos de lærerstuderende i vores data.

Særligt brugbart til vores analyse af den intra-aktive produktion af teori-praksis er Deleuze og Guattaris (1987, s. 474-475) modstilling af *strukturerede rum* (striated spaces) og *nonstrukturerede rum* (smooth spaces). Strukturerede rum er organiserede og fyldt ud med mønstre og spor, som er bestemmende for vores handlemuligheder; der er meget begrænsede muligheder for at blive til som andet end hvad der i forvejen ses som det rigtige eller meningsfulde. En uddannelsesinstitution er således et hårdt struktureret rum. Nonstrukturerede rum er derimod åbne eller tomme, uden begrænsende mønstre, hvilket kan findes i sociale relationer uden for de hårdt strukturerede rum, som i fredagsbaren eller i kaffepausen på lærerværelset i de lærerstuderendes praktikker. Her er det i højere grad legitimt at foretage forandringer og udføre alternative handlinger. Ifølge Deleuze og Guattari er de to rum fundamentalt forskellige, men interrelaterede og producerer gensidigt hinanden. Ikke kun mennesker kan strukturere rum, dog er vi blevet gode til at bruge betydningssystemer til at gøre det meget effektivt. Dette opnås især gennem overkodningsbegreber, ider og strukturer, der skaber hierarkier, binære modsætninger og segmentering. Vi bruger de to begreber til at forstå to forskellige, men sammen-

hængende bevægelser i-og-af entiteter, der emergerer og materialiseres i vores data i komplekse sammenspil mellem strukturerede og ustrukturerede rum, nemlig *whiteboard-kroppen*, *lærer-kroppen* og *elev-kroppen*.

Analyse af vignetter

Vores videoklip er valgt ud af mange timers videodata. I begyndelsen var den et af flere klip, som vi var begyndt at kode og analysere. Klippet fangede vores interesse som et eksempel på vores forskningsspørgsmål. MacLure (2013) beskriver det som data, der *gløder* (s. 661). At stoppe ved data, der gløder, er en affektiv tilgang til analysearbejdet, som kan bidrage til at sænke farten og skabe fordybelse i data, som fascinerer, skaber forundring og nysgerrighed. Vi har valgt at formidle og analysere data med vignetter. Vi benytter vignetter som rum til at tænke danskdidaktik med og indenfor og for at give små glimt af interaktionen mellem video, skriftlige og mundtlige sproglige begreber og kroppe som entiteter og artefakter (som eksempelvis whiteboards). Vignetternes er på en og samme tid hverdagsagtige og påfaldende (jf. Truman, 2014, s. 89). De kropslige og førbevidste kræfter og bevægelser, som flyder, forbinder og forbindes i intra-aktive møder mellem entiteter og artefakter, forstærkes i vores forståelse af *fortryllelse*.

Vignet 2

Lærerstuderende A er under gruppearbejdet med basisfaglige begreber fra læreruddannelsens danskfag i kropslig kontakt med både whiteboardet og de tre andre studerende i det lille rum. Med en rød tusch i hånden drejer hun rundt og kigger til-fra-og-omkring whiteboardet, "Der er også det der, 'vi er på rette vej'", citerer hun læreren fra videoen, og med en bevægelse med hænder og arme imiterer hun lærerens gestik. Hun tilføjer hele tiden nye pile, cirkler og ord til gruppens fælles skrivning på whiteboardet. Ligeledes er hun involveret i den fælles diskussion, og hun bevæger sig tæt på og mellem de andre gruppe-medlemmer. Mens B taler til de andre studerende i gruppen med ryggen eller siden vendt mod whiteboardet, så skriver A på whiteboardet. A skriver, mens B har vendt sig halvvejs mod whiteboardet,

feedback), og ikke mindst videoen fra undervisningspraksis. Rytmer (tid, rum og energier) går gennem rummet og producerer i flow noter på whiteboardet. A står i centrum for denne intra-aktivitet med de tre andre studerende omkring sig: B til højre, D til venstre og C midt i billedet, med fronten mod whiteboardet og ryggen til kameraet. Relationen mellem whiteboard-tusch-krop-stemmer-ord-lærer-studerende A skaber en intensitet i rummet, der forplanter sig til de andre studerende. Denne intensitet ser vi som *fortryllelse*, hvilket analysen vil forsøge at kortlægge.

Lærer-studerende A står tæt på whiteboardet med tuschen i hånden. Hun drejer sig ofte omkring og ser på de andre studerende, men overfører lige så ofte fagbegreber, ideer og praksiseksempler gennem kroppen og tuschen til whiteboardet. Hun følger rytmen/skaber rytmen i diskussionen og flowet mellem kroppene. "Der er også det der, 'vi er på rette vej'" citerer hun læreren fra videomaterialet, og med sin krop imiterer hun lærerens gestik. Hun vender sig mod de andre, ser på dem, vender sig mod whiteboardet igen, skriver og tegner pile og indfanger sætninger fra de andre, og disse leder igen til nye pile, til ny skrivning. Disse rytmiske bevægelser gennem kroppe, whiteboard og stemme skaber en gensidig relationalitet mellem de studerende og de materielle genstande, som er i rummet, og er således gensidigt implicerede i intra-aktionen. Disse gensidige konstitueringer af muligheder for at handle kategoriserer vi som *intra-aktioner*, som især emergerer i og med A. A's *bliven-til* i disse intra-aktioner kalder vi *whiteboard-kroppen*; whiteboardet, der med sin overflade og størrelse og place-ring i rummet arrangerer kroppe, blikke og retninger, hvorved non-strukturerede rum og alternative tilblivelser muliggøres.

Whiteboard-kroppen betegner A's tilblivelse som samlingspunkt for begivenheden og dens elementers sammenflettede relationer. Men det er ikke A, som alene skaber dette. Begreber, kategorier og betydninger emergerer lige så meget fra whiteboard, noter og tusch. Det er videoen fra grundskolens praksis, der som læremiddel forgrener og materialiserer sig sammen med tilblivelsen af noter på whiteboard-et i A's performance. Der er således en række entiteter og artefakter, som medskaber rummet. Gruppearbejdet, iscenesat af underviseren med bestemte opgaver og forskellige materialer og fagligt-didaktiske begreber og processer at løse dem med, kan betegnes som et *struktureret rum*. Ifølge Deleuze og Guattari (1987) findes strukturerede og non-strukturerede rum ikke kun som sammensatte, de er også medkonstituerende i forhold til de mønstre, som konstrueres og rekonstrueres i intra-aktionen af kroppe, materialiteter og sprog.

Studerende B skaber i vores data gennem krop, stemmeleje, brug af fagbegreber, brug af tusch på whiteboardet og med sit blik ofte en anderledes tilblivelse end A ved at skabe strukturerede rum, som

indeholder en række genkendelige mønstre og spor. Hun vender sig bort fra whiteboardet, taler i et højt og klart stemmeleje til de medstuderende, som ikke står tæt på whiteboardet, hvilket særligt er C og i nogen grad D. Hun skriver meget sjældent på whiteboardet med tusch, og hendes blik er klart fokuseret på især C. Med sin brug af fagbegreber og gestik indrammer og ordner hun ikke bare 'praksis' og fagbegreber, men også de andres kroppe. B's tilblivelse er således viklet ind i en række hegemoniske diskurser om 'læreren'. Vi ser B's kropslige tilblivelse i rummet som et struktureret rum for at understrege, at B anvender betydningsladede mønstre og spor, der på en uddannelsesinstitution for kommende lærere er betydningsfulde for 'læreren'. Denne tilblivelse kalder vi *lærer-kroppen* for at understrege de diskursive betydninger og deres sammenvævning med materialiter, her særligt kroppe og whiteboardet.

De strukturerede rum fremtvinger bestemte bevægelser lige fra positioner i rummet og dialogform til teoriarena, der inddrager praksisarena. Her udvikler teori sig i en lineær proces, som er der et punkt, hvor der er udviklet nok teoretisk viden. Reelt er denne proces tømt for praksis. På den anden side skaber *whiteboard-kroppen* åbenhed, flydende bevægelse og skift. Det fornemmes i A's ordvalg, bevægelser og især i intra-aktionen mellem entitet og artefakter, hvor det med hendes verbale og kropslige imitation af læreren i højere grad bliver praksisarenaen, der inddrager teoriarenaen. I disse bevægelser omskabes og fortrylles det fælles samarbejde i momenter til et nonstruktureret rum med potentialet til at "decompose and recompose the organized educational environment" (Olsson & Lindgren, 2019, s. 10). Det er således en del af *whiteboard-kroppens* bliven-til: At kunne skabe fortryllelse i nonstrukturerede rum, som igen omskabes og gennemløber strukturerede rum, ofte gennem lærerkroppens tilblivelse. Whiteboard-kroppens tilblivelse skaber mulighed for nye måder at se og tænke danskfagets undervisning, men kun fordi de 'opsamles' af lærerkroppens strukturerede rum af fagbegreber.

Vender vi tilbage til Vignet 1 i artiklens indledning, kan studerende C's tilblivelse i en anden krop gennem whiteboard-kroppens omskabelse og gennemløb af det strukturerede rum til det nonstrukturerede observeres i vores videodata. C placerer sig i Vignet 2 og i det meste af vores videodata med ryggen foran kameraet, og ansigtet vendt mod whiteboardet, A og D i venstre side, og B i højre side. Han synes meget optaget af B's gestik og sprogliggørelse af fagbegreber og gentager eller replicerer ofte på B's sprogliggørelser. I vores tolkning af analyser har vi kategoriseret denne tilblivelse hos C som *elev-kroppen*: Et betydningsladet og diskursivt mønster som synes underlagt *lærerkroppens* hegemoniske diskurs, og som foregår i et struktureret rum.

Men i begge vignetter synes fortryllesen gennem A's tilblivelse i intra-aktion at skabe et nonstruktureret rum, som momentvis omskaber C's tilblivelse i *elev-kroppen*. I Vignet 1 ses det, hvor C overtager tuschen fra B, påbegynder skrivning på whiteboardet, som så overtages af A, som sammen med B og D synes at færdiggøre en pointe for så at træde tilbage og betragte whiteboardet. Og i Vignet 2 ses det hvordan C fortrylles og stoppes i sin tale og bevægelser af A, som kropsligt spiller sammen med whiteboardet. Disse to momenter i C's tilblivelse ser vi som en transformation af og mulig vej væk fra *elev-kroppen*. Fra entangle-ments domineret af *lærer-kroppens* hegemoni, restruktureres *elev-kroppen* gennem *whiteboard-kroppens* tilblivelse, og samskabes momentvis i et nonstruktureret rum. Hvis lærer-kroppen og whiteboard-kroppen henholdsvis beskriver strukturerede og nonstrukturerede rum, legemliggør elev-kroppen med sin transformation potential i intra-aktionen mellem dem.

Diskussion og konklusion

I de ovenstående vignetter mener vi gennem analysen at have fundet et performativt og nonrepræsentationelt perspektiv i de lærerstuderendes læreprocesser, som kan indramme vores forståelse af en intra-aktiv fagdidaktik i læreruddannelsens danskfag. Hermed mener vi også at have indkredset, hvordan lærerstuderende i arbejdet med videoer fra skolens undervisning kan arbejde med teori og praksis, nemlig når videoerne ikke er til stede som repræsentationer, men netop som performative kræfter i læringsrummet; når videoerne intra-agerer med whiteboard, sproglige begreber, nysgerrighed, erfaringer, forskellige kroppe, og så videre. Således ser vi i glimt, hvordan de studerende ikke laver analyse *af* videoen, men tænker *med* videoen og *med* danskfagets begreber og således intra-aktivt. Det er ikke længere, hvad der skete 'derude' i praksis, der betyder noget, men mere hvad der sker nu, og hvad der kan ske i næste øjeblik, og i næste. Det handler ikke så meget om at skildre eller repræsentere, som det handler om aktualiseringen af muligheder. Dette er en anden form for *noticing* end i repræsentationelle tilgange som eksempelvis LTN. Hultman og Lenz Taguchi kalder det "seeing with data" (2010, s. 536), og handler om teoripraksis, der 'sker' i-øjeblikket, i-relation, og i-mellem. Vores første delkonklusion er hermed, at der i anvendelsen af videodata i læreruddannelsens danskfag kan arbejdes kritisk med studerendes performativitet: Hvad fik man som studerende øje på, som man ikke vidste før, ved at betragte teoripraksis i danskfaget med andre?

Hermed lægger vi op til, at videoer kan anskues som *affektive læremidler* i læreruddannelsens danskfag. Ifølge Massumi (2015) er affekt førdiskursive sanseerfaringer, der erfares kropsligt gennem rytmer af intensitet og energi. Affekt er førsprogligt, og udspiller sig før de primære sansninger oversættes til følelsesindhold og sproglige udtryk. Affektive møder med andre entiteter og artefakter rummer potentialet til hele tiden at flytte de studerende fremad eller holde dem tilbage. Videoers potentiale som affektive læremidler er først og fremmest relationel, bestemt af og med intra-aktive møder, som kan være i-eller-uden for læreruddannelsens undervisning. Men en del af det relationelle møde begynder allerede i videoproduktionen og derfra videre ind i studerendes arbejde med video. Video har den fordel, at det kan vise komplekse bevægelser og relationer, og derfor medvirke til en mere levende og intens animering af menneskelig og mere-end-menneskelig oplevelse. Ikke fordi video gengiver virkelige oplevelser af virkeligheden på mere trofaste måder, men fordi video med kompleksiteten af de indtryk, de formidler, har en enestående kraft til påvirke tilskuerne gennem deres relation med skærmen (jf. MacLure, Holmes, MacRae & Jones, 2010, s. 545). Vores anden delkonklusion er således, at video som læremiddel kan antages at skabe muligheder for at forstyrre studerendes sædvanlige blik, og åbne for muligheden af, at studerende kan få øje på nye, hidtil skjulte forbindelser og antagelser om undervisning i dansk.

Disse måder at arbejde med video på kan forstyrre og udvide begrebsliggørelsen af praksis for de lærerstuderende, samtidigt med at teori kan generere nye måder at se på. I vores data så vi i glimt, hvordan danskfagets anvendte teorier ikke bruges som mærkater, man klistrer på repræsenteret praksis. I disse glimt, uden vanemæssige måder at tænke, se eller gøre tingene på, er det faglige rum nonstruktureret nok til at muliggøre, hvad Deleuze og Guattari (1987) kalder flugtlinjer, muligheden for at undslippe, det undvigende øjeblik, når forandring sker (s. 88). I analysen kobledede vi flugtlinjer til især studerende A, som med *whiteboard-kroppen* skaber muligheder for at undslippe de immobile strukturerede rum og dermed skabe nonstruktur. Det er sådanne *fortryllede* øjeblikke, hvor man som studerende udvider sig selv og bliver transformeret, og viden konstrueres af væren *med* verden.

Den svære rolle for underviserne på læreruddannelsen bliver så at kunne reflektere fagdidaktisk over skabelsen af nonstrukturerede rum, hvor disse fortryllelser vil kunne finde sted. Disse rum med fortryllelser, antager vi, kan støtte lærerstuderende i at orientere sig i en mere gensidig forståelse af dikotomien mellem teori og praksis, hvor teori ikke 'blot' er reproduktion af faglige begreber (som vi så en del eksempler på i vores videodata fra andre grupperum), og praksis ikke 'blot' er positionering, som henholdsvis lærer og elev (som vi så hos

studerende B og C i vores analyser). De svære spørgsmål, som med fordel kan belyses gennem yderligere didaktisk forskning, vil så være: *Hvordan skabes flere muligheder for som lærerstuderende at udfolde sig som lærerstuderende A? Og hvilke konstruktive positioner kan underviseren i læreruddannelsens danskfag med fordel indtage for, at dette finder sted?* Ligeledes lægges der op til at udforske videoers potentialer som affektive læremidler. Muligvis er læring skabt i og af strukturerede rum, men de nonstrukturerede rum har antageligvis større kraft til at forstyrre det, der tages for givet, nemlig de normaliserede og binaritets-producerende måder at undervise og lære på. Intra-aktiv fagdidaktik vil handle om at skabe læringsrum, der på den ene side er tilstrækkeligt *strukturerede* til at kunne skabe tryghed og grundlæggende rutiner, men som på den anden side gør det muligt for studerende at gå ind i nonstrukturerede rum, hvor de kan tænke og gøre anderledes. En sådan forståelse af fagdidaktik anskuer vi som generisk: Som forskere har vi undersøgt overskridelse mellem teori og praksis i læreruddannelsens danskfag, men den vil givetvis kunne genfindes og anvendes i en række af andre fag på læreruddannelsen.

Referencer

- Barad, K.** (2007). *Meeting the universe halfway: Quantum physics and the entanglement of matter and meaning*. Duke University Press. DOI:10.1215/9780822388128
- Bennett, J.** (2001). *The enchantment of modern life: Attachments, crossings and ethics*. Princeton University Press.
- Callewaert, S.** (2007). Pædagogik - videnskab eller professionsviden? I: P. Ø. Andersen, T. Ellegaard & L. J. Muschinsky (red.), *Klassisk og moderne pædagogisk teori* (s. 226-243). Hans Reitzels Forlag.
- de Freitas, E.** (2016). The moving image in education research: Reassembling the body in classroom video data. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 29(4), 553-572. DOI:10.1080/09518398.2015.1077402
- Deleuze, G.** (1988). *Spinoza: Practical philosophy*. City Lights Books.
- Deleuze, G. & Guattari, F.** (1987). *A thousand plateaus: Capitalism and schizophrenia* (B. Massumi, oversættelse). University of Minnesota Press.
- Gaudin, C. & Chaliès, S.** (2015). Video viewing in teacher education and professional development: A literature review. *Educational Research Review*, 16, 41-67. DOI:10.1016/j.edurev.2015.06.001
- Grosz, E.** (2017). *The incorporeal: ontology, ethics, and the limits of materialism*. Columbia University Press. DOI:10.7312/gros18162

- Hultman, K.** & Lenz Taguchi, H. (2010). Challenging anthropocentric analysis of visual data: A relational materialist methodological approach to educational research. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 23(5), 525-542. DOI:10.1080/09518398.2010.500628
- Johansen, M. B.** & Frederiksen, L. L. (2013). Teori og praksis i de danske professionsuddannelser. *Tidsskrift for Nordisk barnehageforskning*, 6(5), 1-12. DOI:10.7577/nbf.578
- Juelskjær, M.** (2019). *At tænke med agential realisme*. Samfundslitteratur.
- Kind, S.** (2013). Lively entanglements: The doings, movements and enactments of photography. *Global Studies of Childhood*, 3(4), 427-441. DOI:10.2304/gsch.2013.3.4.427
- Lenz Taguchi, H.** (2010). *Going beyond the theory/practice divide in early childhood education. Introducing an intra-active pedagogy*. Routledge.
- MacLure, M.** (2013). Researching without representation? Language and materiality in postqualitative Methodology. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 26(6), 658-667. DOI:10.1080/09518398.2013.788755
- MacLure, M., Holmes, R., MacRae, C. & Jones, L.** (2010). Animating classroom ethnography: overcoming video-fear. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 23(5), 543-556. DOI:10.1080/09518391003645370
- Massumi, B.** (2015). *The politics of affect*. Polity Books.
- Nielsen, F. V.** (2011). Sammenlignende fagdidaktik: Genstandsfelt, perspektiver og dimensioner. *Cursiv*, 7, 11-32.
- Mengis, J., Nicolini, D. & Gorli, M.** (2018). The video production of space: How different recording practices matter. *Organizational Research Methods*, 21(2), 288-315. DOI:10.1177/1094428116669819
- Olsson, L. M.** (2009). *Movement and experimentation in young children's learning: Deleuze and Guattari in early childhood education*. Routledge. DOI:10.4324/9780203881231
- Olsson, M. & Lindgren, A.** (2019). The role of digital cameras in child and researcher encounters in preschool. *Video Journal of Education and Pedagogy*, 4, 1-13.
- Saugstad, T.** (2007). Om viden og kunnen – pædagogisk set. I: P. Ø. Andersen, T. Ellegaard & L. J. Muschinsky (red.), *Klassisk og moderne pædagogisk teori* (s. 205-225). Hans Reitzels Forlag.
- Seidel, T. & Stürmer, K.** (2014). Modeling and measuring the structure of professional vision in preservice teachers. *American Educational Research Journal*, 51(4), 739-771. DOI:10.3102/0002831214531321
- Truman, S. E.** (2014). Reading, writing and materialisation: An autobiography of an English teacher in vignettes. *English in Australia*, 49(3), 88-95.
- Vannini, P.** (2015). *Non-representational Methodologies. Re-envisioning Research*. Routledge.